

PROF.: MAR DE FONTCUBERTA I BALAGUER DEPARTAMENT DE PERIODISME
Llic. en Periodisme
Dra. en CC. de la Informació
(Periodisme), UAB.

TREBALLS DE RECERCA O DE SÍNTESI SIGNIFICATIUS

1. *Estructura de la notícia periodística*. Barcelona, ATE, 1980.
2. *Alternativas en Comunicación*. (En col.laboració amb Josep Lluís Gómez Mompert) Barcelona, Mitre, 1983.
3. *La interpretación en la noticia periodística*. A *Métodos de análisis de prensa*. Annexes aux Melanges de la Casa de Velázquez: Rencontres. Madrid, 1987.

ACTIVITATS PROFESSIONALS SIGNIFICATIVES

1. Redactora de la revista *Mundo* (1967-1975).
2. Redactora de *Raó Peninsular* de Barcelona (1978-1980).
3. Guionista de Televisió Espanyola a Catalunya (1980-1982).

OBJECTIU DE L'ASSIGNATURA

Els alumnes es familiaritzen amb la concepció teòrica i pràctica dels diferents tipus i fórmules de magazines. Han de presentar un número 0 d'una revista ideada, confeccionada i escrita per ells, acompanyat d'un dossier econòmic de la viabilitat del projecte. El seguiment d'aquest projecte en els seus aspectes teòrics i pràctics és l'element bàsic del curs.

TEMARI

PART I: TRAJECTÒRIA HISTÒRICA DEL MAGAZINE

1. *Definició i conceptualització del magazine*.
 - 1.1. Característiques generals.
 - 1.2. Diferències amb la premsa diària.
 - 1.3. Tres línies generals del principi d'especialització:
 - a) la periodicitat;
 - b) el servei ofert; i
 - c) els grups demogràfics.
 - 1.4. Criteris de selecció.
2. *Origen i evolució del magazine*.
 - 2.1. Els precursors: *El General Magazine and Historical Chronicle* de Benjamin Franklin (1741); *El American Magazine* d'Andrew Bradford (1741); Les primeres revistes especialitzades: *Christian Journal and Advocate*, *Mechanics Free Press*.
 - 2.2. La revista més important dels primers anys del s. XIX: *El Nile's Weekly Register*.
3. *Orígens europeus del magazine*.
 - 3.1. Els antecedents anglesos: *The Weekly Review* de Daniel Defoe; *El Tatler* de Steele, i *el Spectator* de Steele i Addison.
 - 3.2. Els orígens del magazine polític: *Gentleman's Magazine* de Cave (1731).

3.3. Les publicacions pre-sensacionalistes: *The Bell's Weekly Messenger* (1796); *The Weekly Dispatch* (1801). Els "sunday papers".

3.4. Els primers magazines anglesos il·lustrats: *The Illustrated London News* d'Ingram (1842) i *Penny Magazine* de Bewick (1830).

3.5. La premsa satírica: *El Punch* anglès i *el Charivari* francès.

3.6. D'altres: *Le Petit Journal*.

4. *El "boom" de 1865, als Estats Units*.

4.1. Factors que expliquen el "boom":

- a) la immigració nord-americana;
- b) l'augment de la riquesa;
- c) el creixement dels transports;
- d) el descobriment de "l'home ordinari";
- e) la Postal Act de 1879; i
- f) el naixement de la publicitat.

5. *Els magazines del "boom" de 1865*.

5.1. Els *Old Quality Magazines*, *Harper's*, *New Monthly Magazine* (1850); *The Atlantic Monthly* (1857); *Century* (1881); *Scribners* (1886).

6. *Els magazines pre-informatius*.

6.1. *The Nation*, *North American Review*, *Outlook*, *The New York-Ledger*, *Literary Digest*.

7. *Els magazines populars*.

7.1. Els precedents de la revista gràfica nord-americana: *Harper's Weekly* i *Frank Leslie's Illustrated Newspaper*.

8. *El segle dels editors*.

8.1. *The Saturday Evening Post* de Cyrus H.K. Curtis; Frank A. Munsey i *Munsey's*; S.S. McClure i *McClure's*; Robert J. Collier i *Collier's*. Els *muckrakers*. *El Cosmopolitan* de J. Brisben Walker.

9. *Magazines per a la dona i la llar*.

9.2. Els precedents de *Godey's Lady's Book* i *de Peterson's* (1830).

9.3. Quatre noms fonamentals: *Ladies' Home Journal*, *GoodHousekeeping*, *McCalls*, i *Vogue*.

9.4. *Publicacions noves que delimiten noves especialitzacions*: *Youth's Companion*, *Journalist*, *Fourth State*, *Editor and Publisher*, *Printer's Ink*

9.5. *Balanç del "boom" de 1865*.

10. *El magazine a l'estat espanyol (1900-1920)*.

10.1. *L'aparició de la societat de comunicació de masses*.

10.2. *Noves temàtiques i nous públics*.

10.3. *Premsa comarcal, regionalista i nacionalista*.

11. *El naixement del magazine modern*.

11.1. *Els anys 20. Aparició de noves fórmules als Estats Units*:

el *digest Reader's Digest*;
el *setmanari de negocis Fortune*, i *Business Week*;
el *setmanari gràfic Life*, i *look*;
el *setmanari d'informació general* o *newsmagazine Time*, i *Newsweek*.

11.2. *Característiques generals*.

11.3. *El magazine a l'estat espanyol (1920-1936)*.

12. *El magazine a l'estat espanyol (1920-1936)*.

12.1. *Diversificació d'ofertes*:
Premsa femenina Lecturas, *El Hogar y la Moda*, *Mujeres*, *Compañya*, *Mujeres libres*,...;

- Premsa d'espectacles *Nuestro cinema, La vida alegre,...*;
premsa esportiva *Xut!, La nau dels esports, La Rambla, As, Campeón,...*;
Premsa humorística *Buen Humor, Muchas gracias, El bori-not, El be negre,...*, etc.
13. 1920-1960.
- 13.1. El periodisme de perspectiva.
- 13.2. El periodisme gràfic.
- 13.3. Interacció entre els diaris, els magazines i els mitjans àudio-visuals.
- 13.4. La crisi dels anys 60.
14. *Espanya: entre la dictadura i la transició.*
- 14.1. El magazine d'opinió *Cuadernos para el diálogo, Triunfo, Viejo Topo,...*;
El magazine polític *La calle, Arreu,...*;
El magazine politico-humorístic *Por Favor, Hermano Lobo,...*
- 14.2. Intents d'aplicació de fórmules de masses: el setmanari d'informació general *Mundo* i el setmanari econòmic *Doblón*.
15. *El magazine renovat.*
- 15.1. Cinc factors decisius:
- la reducció de costos de producció;
 - la remodelació del mercat;
 - procés de concentració;
 - la política publicitària; i
 - nova orientació de la distribució.

PART II: FÓRMULES DE MAGAZINES

16. *Les grans fórmules de masses.*
- 16.1. El *Newsmagazine*. El cas *Time*. Història, evolució, contingut.
- 16.3. Claus de la fórmula.
- 16.4. Els imitadors americans: *Newsweek, U.S. News & World report*.
17. *Els models europeus del newsmagazine.*
- 17.1. França i *L'Express*;
Alemanya i *Der Spiegel*;
Espanya i *Cambio 16, Tiempo, Tribuna de Actualidad, El Globo, El Temps*.
18. *El gran magazine il·lustrat.*
- 18.1. La fórmula *Life*. Origen i evolució.
- 18.3. El cas *Look*.
- 18.4. El nou mensual gràfic: *People*.
- 18.5. Els tabloids de supermercat: *National Enquirer*.
19. *El gran magazine europeu.*
- 19.1. Alemanya: *Stern, Quick, Neue Bunte*;
França: *Paris-Match*;
Itàlia: *Epoca, La Familla Cristiana*;
Espanya: *Interviú*.
- 19.2. Orígens, evolució i característiques de la fórmula.
20. *Els magazines de magazines.*
- 20.1. El cas del *Reader's Digest*. Origen i evolució. Característiques de la fórmula.
21. *El gran magazine geogràfic.*
- 21.1. *The National Geographic Magazine*. Origen, història i característiques.

22. *Noves tendències en el periodisme*
- 22.1. a) els mitjans de comunicació com actors socials;
b) els mitjans de comunicació, narradors de relats;
c) el no-esdeveniment com actualitat periodística que tracten els mitjans; i
d) la revista diària.
- 22.2. Incidència de les noves tendències als magazines.
- 22.3. Magazines actius i magazines passius.
23. *Les noves especialitzacions.*
- 23.1. El magazine urbà: *The Village Voice, La Luna, Madrid me mata, New West. Guías del Ocio* ;
publicacions internes;
magazines de microcomputadores;
noves fórmules joves: *Rolling Stones, Actuel*;
les telepublicacions;
les fanzines;
magazines per a l'home *Hombre, Man, Uomo,...*)
24. *Nova premsa per a la dona*
- 24.1. La transnacionalització de les fórmules:
revistes informatives,
revistes de serveis *Dunia, Woman's Weekly, Elle,...*
25. *La premsa del cor.*
- 25.1. Definició y característiques. *Lecturas, Hola, Diez Minutos, Semana*.
- 25.2. Diferències amb la premsa femenina.
26. *La premsa gratuïta.*
- 26.1. Origen, característiques i tipologia.
27. *Les revistes especialitzades*
- 27.1. Culturals *The New Worker, El paseante,...*;
d'opinió *Claves, Le Canard Enchaîné, El Món,...*); econòmia *Dinero,...* ;
viatges *Geo, Viajar,...*;
música, cine, esportives, etc.

AVALUACIÓ

Els alumnes es familiaritzaran amb la concepció teòrica i pràctica dels diferents tipus i fórmules de magazines. per aprofitar el curs hauran de passar els examens teòrics i presentar el n° 0 d'una revista ideada, confeccionada i maquetada per ells, acompanyat del dossier econòmic i dels estudis de marketing pertinents. El seguiment d'aquest projecte en els seus aspectes teòrics i pràctics serà l'element bàsic del curs.

BIBLIOGRAFIA

- ALFÉREZ, A.: *Cuarto poder en España. La prensa desde la ley Fraga 1966*. Barcelona, Plaza Janés, 1986.
- CLICK, J.W. i BAIRD, R.N.: *Magazine editing and production*. Dubuque, Iowa, Wm. C.Brown, 3a ed. 1983.
- EMERY, M. i SMITHE, T.: *Readings in Mass Communication: Concepts and issues in the mass media*. Dubuque, Iowa, Wm. C.Brown, 6a ed. 1986.
- FAULÍ, J. i VVAA: *Tele/estel, Arreu, Oriflora, Canigó i Presència: cinc revistes catalanes entre la dictadura i la transició*. Col·lecció Vaixells de paper. Diputació de Barcelona i Col·legi de Periodistes. Barcelona, 1987.

GUILLAMET, J.: *La premsa a Catalunya*. Col·lecció Vaixells de paper. Diputació de Barcelona i Col·legi de Periodistes. Barcelona 1988.

PÉREZ IRIARTE, J.: *El Magazine en El periodismo escrito*. Vol. III. Barcelona, Mitre, 1986. (Enciclopedia del Periodismo).

PETERSON, Th.: *Magazines in the Twentieth Century*. Urbana: University of Illinois Press, 2a ed., 1964.

TIMOTEO, J., y VVAA: *Historia de los medios de comunicación en España. Periodismo, imagen y publicidad, (1900-1990)*. Ariel Comunicación. Barcelona, 1989.

Es proporcionarà material bibliogràfic adicional a les classes.

CODI : 5111 - INFORMACIÓ PERIODÍSTICA ESPECIALITZADA II
(INVESTIGACIÓ PERIODÍSTICA)

PROF: Ma. MONTSERRAT QUESADA I PÉREZ DEPARTAMENT DE PERIODISME
Llic. en CC. de la Informació, UAB, 1982
Dra. en CC de la Informació, UAB., 1986

TREBALLS DE RECERCA O DE SÍNTESE SIGNIFICATIUS

1. *La entrevista: obra creativa*. Barcelona, Mitre, 1984.
2. *Periodismo de investigación y vida privada*. Ponència presentada al I Encuentro Hispanoamericano de Periodismo en octubre de 1987, en Madrid.
3. *La investigación periodística. El caso español*. Barcelona, Ariel, 1987.
4. *El periodismo de investigación en el sector agroalimentario*. Ponència presentada a les II Jornades sobre Premsa Agrària celebrades a Lleida al setembre de 1989.

OBJECTIU DE L'ASSIGNATURA

Aquesta assignatura pretén oferir als alumnes una visió de conjunt del que és el periodisme d'investigació i les possibilitats de practicar-lo en el nostre país. Això implica portar al llarg del curs una doble dinàmica. D'una banda es faran classes teòriques en les quals es desenvoluparà el temari, simultanejant amb el repàs esporàdic dels articles d'investigació que es publiquin en els diferents mitjans de comunicació. D'altra, els alumnes hauran de realitzar un seguit de treballs, de caràcter pràctic, necessaris per a familiaritzar-se amb el contingut de l'assignatura.

Durant el primer trimestre endegarem la reflexió teòrica entorn del periodisme d'investigació, amb la participació en aquests debats de periodistes investigadors en actiu que puguin oferir-nos la seva experiència professional. Paral·lelament, els alumnes hauran de desenvolupar un primer treball introductorí per familiaritzar-se amb la metodologia pròpia d'aquesta modalitat, així com altres pràctiques que s'indicaran en el moment oportú.

El segon trimestre es dedicarà intensivament a l'elaboració d'un treball complet d'investigació, en el que s'haurà d'aplicar l'aparell metodològic que simultàniament s'anirà explicant a la classe.

Durant la darrera part del curs es presentaran i defensaran públicament els treballs d'investigació fets al llarg del curs.

Donat el sistema d'avaluació que s'explica tot seguit i en el que no s'inclouen exàmens teòrics en el sentit clàssic del terme, l'assistència a classe de manera continuada és un requisit indispensable per aprovar l'assignatura.

TEMARI

1. Concepte i gènesi del periodisme d'investigació. Estats Units: dels "muckrakers" fins al Watergate. Els investigadors més destacats. La constitució nord-americana i la legislació favorable a la premsa. Pràctica de la modalitat en altres països europeus.

2. El periodisme d'investigació a Espanya: naixement i evolució. Funcionament intern dels equips de treball: pràctica de la modalitat en els diferents mitjans de comunicació. El periodista independent: a favor i en contra del "free lance". El cost d'un equip d'investigació: qui hi surt guanyant? Reivindicacions dels equips de treball.
3. La investigació periodística sense mites. Diferències amb el periodisme d'actualitat en la producció d'informació. L'especialització periodística, necessària per investigar?
4. Ambits temàtics propicis al periodisme d'investigació. Raons per investigar. Metodologia general. Inici d'un treball d'investigació. Tècniques periodístiques d'investigació. Estudi de viabilitat. Delimitació d'objectius. Disseny del pla de treball. Metodologies específiques.
5. La investigació documental. L'objectivitat de la informació, el contexte i la interpretació de les dades. Arxius de consulta obligada. La importància dels arxius. Utilització dels arxius públics i privats. Els arxius i els registres. L'accés als documents oficials, regulat per llei. El Parlament de Catalunya.
6. Les fonts d'informació. La contrastació de les fonts. Selecció de l'entrevistat. Tipus habituals de fonts. Les fonts humanes. Les fonts independents i les fonts implicades. L'agenda del periodista: les fonts confidencials. Noves fonts de noves investigacions.
7. El tracte amb les fonts d'informació. Tècniques de l'entrevista d'investigació. El qüestionari, l'enregistrament de les dades i la conversa informal. Preparació de l'entrevista. Control de l'entrevista. Aconseguir nova informació.
8. El preu de la informació. El periodista i el confident. El periodista com a intermediari de les diferents fonts d'informació. Les filtracions i els comunicats anònims. Periodisme d'investigació i informacions en exclusiva. Els periodistes investigadors i els enviats especials. El periodista investigador i el detectiu privat: objectius diferents, tècniques semblants.
9. La publicació de la investigació. Part gràfica i llenguatge de redacció: la funció del "background". Articles seriats, publicació completa i format de llibre. El medi idoni: premsa diària, setmanal, ràdio i televisió.
10. Efectes jurídics de la publicació. Llei Orgànica 1/82 sobre Protecció Civil del Dret a l'Honor, a la Intimitat i a la Pròpia Imatge. L'amenaça real de les querelles. Els objectius inicials i les conseqüències de la publicació. Poca incidència en l'opinió pública i en les autoritats competents. El futur del periodisme d'investigació i la premsa local.

BIBLIOGRAFIA

*ANDERSON, D. i BENJAMINSON, P.: *Investigative Reporting*. Bloomington & London, Indiana University Press, 1976, 307 pp.

- *BARROSO ASENJO, P.: *Límites constitucionales al derecho de la información*. Barcelona, Mitre, 1984, 135 pp.
- BEHRENS, J.C.: *The Typewriter Guerrillas: Closeups of 20 Top Investigative Reporters*. Chicago, Nelson Hall, 1977, 249 pp.
- BERNSTEIN, C. i WOODWARD, R.: *Todos los hombres del presidente. El escándalo Watergate*. Barcelona, Argos-Vergara, 1977, 360 pp.
- *BOLCH, J. i MILLER, K.: *Investigative and In-Depth Reporting*. New York, Communication Arts Book, 1978, 147 pp.
- COPPLE, N.: *Depth Reporting: An approach to Journalism*. Englewood Cliffs, N.J., Prentice Hall, 1964, 338 pp.
- *KOBRE, S.: *Reporting News In Depth*. Washington D.C., University Press of America, 1981.
- LEVY, F.: *By-lines: profiles in investigative journalism*. New York, Four Winds Press, 1975, 117 pp.
- MOLLENHOFF, C.R.: *Investigative Reporting. From Courthouse to White House*. Nova York i Londres, Macmillan, Publishing Co., Inc., 1981, 381 pp.
- *PAWLICK, Th.: *Investigative Reporting*. New York, Richard Rosen Press, Inc., 1982, 145 pp.
- *QUESADA, M.: *La investigación periodística. El caso español*. Barcelona, Ariel Comunicación, 1987, 198 pp.
- *SECANELLA, P.M.: *Periodismo de Investigación*. Madrid, Tecnos, 1986, 122 pp.
- *THE MISSOURI GROUP: *News reporting and writing*. New York, St. Martin's Press, 1985, 2a ed., 548 pp.
- *THE WASHINGTON POST: *De la prensa, por la prensa, para la prensa (y algo más)*. México, Gernika, 1978, 250 pp.
- WARD, B.G.: *The Student Journalist and Depth Reporting*. New York, Richards Rosen Press, Inc., 1972, 177 pp.
- *WICKER, T.: *Sobre la prensa: Vida de un periodista estrella y sus reflexiones sobre el periodismo*. México, Gernika, 1981, 268 pp.
- *WILLIAMS, P.N.: *Investigative Reporting and Editing*. Englewood Cliffs, N.J., Prentice Hall, 1978, 294 pp.

* Llibres recomanats.

AVALUACIÓ

Per a aprovar aquesta assignatura pel sistema d'avaluació continuada, l'alumne haurà de realitzar satisfactòriament tots els treballs pràctics que es dictin durant el curs, així com unes proves escrites, també de caràcter pràctic. Especialment cal aprovar el treball introductor i el treball complet d'investigació. La resta de pràctiques que es facin al llarg del curs seran puntuades globalment i, un cop feta la mitjana, matitzaran la nota global.

Els alumnes que desitjin assegurar una nota millor al final del curs podran participar en el perfeccionament d'una agenda de fonts que ha estat elaborada pels alumnes de cursos anteriors.

L'altra alternativa d'avaluació suposa superar tres exàmens trimestrals que s'anunciaran oportunament. En cas de que el resultat sigui negatiu, sempre es poden acollir als exàmens oficials de juny i setembre, pels quals pot ser interessant posar-se en contacte amb la professora per garantir la correcta orientació en l'estudi.